

Zakaj sem ateist?*

Pojavilo se je novo vprašanje. Mar je nečimrnost kriva, da ne verjamem v obstoj vsemogočnega, vsenavzočega in vsevednega Boga? Nikoli si nisem mislil, da se bom prisiljen spopasti s tovrstnim vprašanjem. A pogovori z nekaterimi prijatelji so me opozorili, da se nekateri izmed njih – če ne rečem preveč, ko jih tako imenujem – na podlagi našega kratkega poznanstva nagibajo k sklepu, da grem s svojim zavračanjem obstoja Boga korak predaleč in da se moja nevera napaja iz neke vrste nečimrnosti. No, problem je resen. Ne baham se, da bi bil nad človeškimi lastnostmi te vrste. Sem človek in prav nič več. Nihče ne more trditi, da je kaj več. Tudi moje slabosti so del mene. Napuh je del moje narave. Moji tovariši so me klicali avtokrat. Celo moj prijatelj B. K. Dutt me je včasih tako klical. Ob nekaterih priložnostih so me obsojali, da sem despot. Nekateri prijatelji se v resnici zelo resno pritožujejo, da s svojimi mnenji nehote ustvarjam pritisk na druge in tako dosežem sprejetje svojih predlogov. Ne zanikam, da to do neke mere drži. Morda bi se temu lahko reklo sebičnost. Nečimrnost je del mene, kolikor gre za našo idejo kot nekaj, kar je nasprotno preostalim splošnim prepričanjem. A to ni nič osebne. Morda gre zgolj za upravičen ponos na našo idejo, to pa še ni nečimrnost. Nečimrnost, oziroma natančneje *Ahankar*, je pretiran, neupravičen ponos na samega sebe. Ali me je te vrste pretiran ponos pripeljal do ateizma, ali pa sta me do tega, da ne verjamem v Boga, morda pripeljala skrben študij in precej premišljevanja, je vprašanje, o katerem nameravam tukaj razpravljati. Za začetek pa naj bo jasno, da sta sebičnost in nečimrnost dve različni stvari.

Za začetek mi nikakor ne uspe razumeti, kako bi pretiran ponos ali nadutost človeku lahko preprečevala vero v Boga. Mogoče je, da mi ne bi uspelo prepoznati veličine resnično velikega moža v okoliščinah, ko bi tudi sam dosegel neko stopnjo popularnosti, ki pa bi jo dosegel, ne

* Bhagat Singh je pričujoče besedilo napisal v ječi v pandžabskem jeziku (v pisavi gurmukhi) oktobra 1930. Zaradi svojega aktivizma proti britanski vladi je bil pri triindvajsetih letih (23. marca 1931) skupaj z dvema soborcema obsojen na smrt z obešanjem. Vsi njegovi zapisi iz zapora so imeli skozi zgodovino gibanja za neodvisnost izjemen vpliv na revolucionarne sile v Indiji, v zadnjih letih pa se dogaja, da ga poskušajo v svoje vrste prišteti tudi desničarske stranke ter fundamentalistične sile. Maqsood Saqib je besedilo prevedel v urdujščino, kasneje pa je za angleški prevod poskrbel še *Creative Common (Attribute & ShareAlike)* na marxist.org leta 2006 (op. ur.).

da bi premogel kvalitete, ki so za ta isti smoter sprejete kot bistvene ali nepogrešljive. To si lahko zamislim. Toda kako lahko človek, ki verjame v Boga, vanj preneha verjeti zaradi svoje osebne nečimrnosti? To je mogoče samo na dva načina. Človek lahko nase začne gledati kot na tekmeca Boga, ali pa začne verjeti, da je Bog on sam. V nobenem od obeh primerov ne more postati resnični ateist. V prvem primeru niti ne zanika obstoja svojega tekmeca. Prav tako pa tudi v drugem primeru priznava obstoj zavedajočega se bitja, ki iz ozadja usmerja vse gibanje narave. Za nas ni pomembno, ali misli, da je to najvišje bitje on sam, niti ali misli, da je najvišje zavedajoče se bitje nekdo drug. Bistvo je tu. Njegovo vera je tu. Na noben način ni ateist. No, jaz ne sodim niti v prvo niti v drugo kategorijo.

Zavračam obstoj takšnega vsemogočnega Najvišjega bitja. Z razlogi se bom ukvarjal kasneje. Na samem začetku želim razčistiti, da me do sprejetja ateističnih nazorov ni privedla nečimrnost. Nisem niti tekmec niti inkarnacija Najvišjega bitja. Gotovo je torej naslednje: nečimrnost ni vzrok mojemu načinu razmišljanja. Da zavrnem te trditve, se bom oprl na dejstva. Moji že omenjeni prijatelji trdijo, da moja nadutost verjetno izhaja iz čezmerne popularnosti, ki sem si jo pridobil med sodnimi procesi v zvezi z bombo v Delhiju in zaroto v Lahoreju. No, poglejmo, ali so njihove predpostavke pravilne. Moj ateizem ni od včeraj. V Boga sem prenehal verjeti, ko sem bil še neznan mladenič, o čigar obstoju moji zgoraj omenjeni prijatelji niso vedeli še prav ničesar. Srednješolec pač ne more negovati neupravičenega ponosa takšne vrste, ki bi ga lahko privedel do ateizma. Pri nekaterih profesorjih sem bil priljubljen, pri drugih sprejet z nenaklonjenostjo, nikoli pa nisem bil priden ali posebno nagnjen k učenju. Prav nobene možnosti nisem mogel imeti, da bi se predajal takšnim občutkom, kot je nečimrnost. Prej bo veljalo, da sem bil zelo plašen fant, ki si nisem mogel kaj dosti obetati od prihodnosti. Takrat tudi nisem bil popoln ateist. Moj stari oče, pod čigar vplivom sem bil vzgojen, je ortodokсни Arya Samajist. Arya Samajist je vse kaj drugega kot ateist. Po osnovni šoli sem se vpisal v srednjo šolo v Lahore, kjer sem leto dni živel v tamkajšnjem internatu. Tam sem, poleg jutranjih in večernih molitev, ure in ure recitiral *Gayatri Mantra*. V tistih časih sem bil popoln častilec. Kasneje sem začel živeti s svojim očetom, ki je, kar zadeva ortodoksnost religij, liberalnih nazorov. Njegovo učenje me je privedlo do prizadevanj, da bi svoje življenje posvetil boju za svobodo. Toda on ni ateist. Je čvrst vernik. Včasih me je spodbujal k vsakodnevni molitvi. Tako sem bil torej vzgojen. V obdobju pasivnega upora sem se pridružil nacionalni šoli. Tam sem se naučil misliti svobodno in razpravljati o verskih vprašanjih ter jih kritizirati, vključno z vprašanjem Boga. A še vedno sem bil vneti vernik. Res sem v tistem obdobju začel nositi razpuščene in neurejene dolge lase, a v mitologijo in doktrine sikhizma ali v katero drugo religijo nikoli nisem mogel verjeti. Toda trdno sem veroval v obstoj Boga.

Kasneje sem se pridružil revolucionarni stranki. Prvi voditelj, s katerim sem prišel v stik, si ni drznil zavračati obstoja Boga, četudi o njem sam ni bil prepričan. Na moja vztrajna poizvedovanja o Bogu je ponavadi rekel: »Moli, kadar koli hočeš.« No, to je ateizem minus pogum, da bi ga v resnici sprejel. Drugi voditelj, s katerim sem prišel v stik, je bil trdni vernik. Naj omenim njegovega spoštovanega tovariša Sachindra Nath Sanyal, ki prestaja doživljenjsko deportacijo v povezavi z zaroto v Karačiju. Njegova slavna in edina knjiga *Bandi Jivan* (ali *Zaprto življenje*) od prve strani naprej vehementno opeva Božjo slavo. Na zadnji strani drugega dela te lepe knjige njegove mistične vedantistične hvalnice zasipavajo Boga in pravzaprav s tem oblikujejo zelo nenavaden del njegovih misli.

Tožilec pravi, da je bil »revolucionarni letak«, ki je bil 28. januarja 1925 distribuiran po vsej Indiji, produkt njegovega intelektualnega napora. Kot je neizogibno pri skrivnem delu, pomemben voditelj izraža svoje poglede, ki so mu zelo dragi, preostali delavci pa se morajo z njimi

sprijazniti ne glede na razlike v pogledih, ki bi jih morda lahko imeli. Na tem letaku je celoten odstavek posvečen povelečevanju Vsemogočnega ter Njegove radosti in dela. To je misticizem. Poudariti hočem, da ideja neverovanja v revolucionarni stranki takrat sploh še ni vzknila. Vsi štirje slavni mučeniki stranke Kakori so zadnji dan preživeli v molitvi. Ram Prasad Bismil je bil pravoveren Arya Samajist. Rajen Lahiri ni mogel zatreti svoje želje po recitiranju pesnitev Upanišade in Gita, ne glede na svoje obsežne študije v polju socializma in komunizma. Le enega človeka sem videl med njimi, ki ni nikoli molil. Ta je imel navado reči: »Filozofija je posledica človekove slabosti ali omejitve znanja.« Tudi on prestaja kazen doživljenjske deportacije. A tudi on si ni drznil zavrniti obstoja Boga.

Do takrat sem bil zgolj romantičen idealističen revolucionar. Naša vloga naj bi bila, da sledimo. A zdaj je prišel čas, da prevzamemo polno odgovornost. Nekaj časa je bil sam obstoj stranke zaradi neizogibne reakcije videti nemogoč. Entuziastični tovariši – ne voditelji – so se nam začeli posmehovati. Nekaj časa sem se bal, da bo prišel dan, ko bom tudi sam podvomil o naših lastnih načrtih. To je bila prelomna točka moje revolucionarne kariere. »Študij« je bil klic, ki je odmeval v koridorjih mojih misli. Študirati, da bi se zmoželi soočiti z argumenti nasprotnikov. Študirati, da se oborožiš z argumenti v prid tvojim prepričanjem. Začel sem študirati. Moja prejšnja vera in prepričanja so doživeli izredne spremembe. Romantiziranje nasilnih metod in zgolj njih, ki je bilo tako izrazito med našimi predhodniki, smo zamenjali z resnimi idejami. Nič več misticizma, nič več slepe vere. Realizem je postal naša strast. Uporaba sile upravičena le v primeru strašne nujnosti: nenasilje kot politika, nepogrešljiva za vsa množična gibanja. Toliko o metodah.

Najpomembnejše je bilo jasno pojmovanje ideala, za katerega naj bi se borili. Ker na polju boja ni bilo pomembnih aktivnosti, sem imel veliko priložnosti za študij različnih idealov svetovne revolucije. Preučeval sem Bakunina, anarhističnega voditelja, nekaj Marxa, očeta komunizma, ter precej Lenina, Trockega in druge može, ki so uspešno izvedli revolucijo v svojih deželah. Vsi so bili ateisti. Četudi fragmentarno, je Bakuninovo delo *Bog in država* zanimiva študija na to temo. Še kasneje sem naletel na knjigo Nirlamba Swamija z naslovom *Zdrava pamet*. To je bil zgolj neke vrste mistični ateizem. Postal je predmet mojega največjega zanimanja. Ob koncu leta 1926 sem bil že prepričan o neutemeljenosti teorije o obstoju vse-mogočnega najvišjega, ki naj bi ustvaril, vodil in nadzoroval vesolje. Svoje zavračanje vere sem delil z drugimi. O tem sem začel razpravljati s prijatelji. Postal sem izpričan ateist. Zdaj bom razpravljal o tem, kaj je to pomenilo.

Maja 1927 so me aretirali v Lahoreju. Aretacija me je presenetila, saj nisem niti malo slutil, da mi je policija sploh za petami. Medtem ko sem se sprehajal po vrtu, me je nenadoma obkročila policija. Na svoje veliko presenečenje sem bil v tistem hipu zelo miren. Čutil nisem nič, niti razburjenja. Najprej so me odpeljali v policijski pripor, naslednji dan pa v ječo železniške policije, kjer sem ostal ves mesec. Po večdnevnih pogovorih s policisti sem ugotovil, da razpolagajo z nekimi informacijami o mojih povezavah s stranko Kakori ter o nekaterih mojih drugih aktivnostih v povezavi z revolucionarnim gibanjem. Povedali so mi, da sem bil v času procesa v Lucknowu vpleten v pogajanja o nekem načrtu za rešitev obtoženih. Poleg tega naj bi ob njihovem soglasju priskrbeli nekaj bomb, eno od njih pa naj bi preizkusili v množici v času praznovanja *dussehra* leta 1926. Nato so mi pojasnili, seveda v moje dobro, da me ne bodo zaprli, če podam neko izjavo, ki bi osvetlila aktivnosti revolucionarne stranke. Bil naj bi celo nagrajen, na sodišču pa mi ne bi bilo treba nastopiti kot priča. Predlog me je spravil v smeh. Vse to je bila le prevara.

Ljudje z našimi idejami ne mečejo bomb na svoje nedolžne ljudi. Nekega lepega jutra je do mene prišel gospod Newman, ki je bil takrat višji inšpektor posebnega policijskega urada (CID). Po precej sočutnem pogovoru mi je razglasil zanj izjemno slabo novico, da me bodo, če ne dam zahtevane izjave, prisiljeni poslati pred sodišče na proces pod obtožbo zarote za vodenje vojne v primeru Kakori in za brutalne umore ob bombni eksploziji na *dussehra*. Razložil mi je tudi, da imajo dovolj dokazov, da me obsodijo in obesijo.

Bil sem precej nedolžen, a sem vseeno verjel, da bi policija to lahko naredila, če bi tako želela. Istega dne so me nekateri policisti začeli prepričevati, naj redno molim k Bogu. Tedaj sem že bil ateist in sam pri sebi sem se želel prepričati, ali se nisem morda s svojim ateizmom lahko bahal zgolj v dnevih miru in veselja, ali pa se lahko tudi v težkih trenutkih držim svojih načel. Po dolgem razmisleku sem se odločil, da se ne morem pripraviti do tega, da bi verjel in molil k Bogu. Nikoli nisem. To je bil resničen test in uspešno sem ga opravil. Nikoli si nisem niti za trenutek želel rešiti glave za ceno nekaterih drugih stvari. Torej sem bil močan nevernik: in vse od takrat naprej sem to ostal. Ta test ni bil preprost.

»Vera« omili trpljenje, lahko ga celo naredi prijetnega. V Bogu lahko človek najde zelo močno tolažbo in podporo. Brez Njega se mora zanesti na samega sebe. Sredi viharjev in orkanov stati na svojih lastnih nogah ni otroška igra. Če kaj, potem nečimrnost izpuhti v trenutkih preizkušnje, in človek si niti pomisliti ne upa, da bi kljuboval splošnim prepričanjem. Če to vendarle počne, potem moramo skleniti, da poleg gole nečimrnosti poseduje še kakšno drugo krepost. To je položaj, v katerem se trenutno nahajam. Sodba je že preveč dobro znana. V tednu dni bo razglašena. Katero tolažbo imam razen ideje, da bom svoje življenje žrtvoval za idejo? V Boga verujoči hindujec bi morda lahko pričakoval, da se bo ponovno rodil kot kralj, musliman ali kristjan lahko sanja o razkošju, ki ga bo užival v raji, ter o nagradi, ki jo bo dobil za svoje trpljenje in žrtvovanje. A kaj naj pričakujem jaz? Vem za trenutek, ko bo vrv zadrgrnjena okoli mojega vratu in loputa odprta pod mojimi nogami. To bo končni trenutek, to bo zadnji trenutek. Jaz ali bolj natančno, moja duša, kot je interpretirano v metafizični terminologiji, se bo tam končala. Ničesar več ne bo.

Kratko življenje boja z ne tako veličastnim koncem bo samo po sebi nagrada, če bom imel pogum, da ga tako razumem. To je vse. Brez sebičnega motiva ali želje, da bi bil nagrajen zdaj ali v prihodnje, sem svoje življenje nesebično posvetil boju za neodvisnost. Drugače nisem mogel. Ko bo dovolj veliko moških in žensk s takšno mentaliteto, da se ne bodo mogli posvetiti ničemu drugemu kot služenju človeštvu in emancipaciji trpečega človeštva, ta dan bo slovesno ustoličil dobo svobode.

Brez želje, da bi postali kralji ali da bi dobili kakšne druge nagrade tukaj ali v naslednjem življenju ali po smrti v raji, bodo inspirirani, da izzovejo zatiralce, izkoriščevalce in tirane zgolj zato, da odvržejo jarem tlačanstva z vratu človeštva ter vzpostavijo svobodo in mir. To bo razlog, zaradi katerega bodo hodili po tej zanje individualno nevarni, a za njihovo čast edino veličastni in zamisljivi poti. Je treba ponos na njihovo plemenito idejo napačno interpretirati kot nečimrnost? Kdo si drzne izreči tako gnusen epitet? Temu rečem, da je ali bedak ali prevarant. Oprostimo mu, saj se ne zmore zavedati globine, čustev, sentimentov in plemenitih občutkov, ki valujejo v tistem srcu. Njegovo srce je mrtvo kot gola gmota mesa, njegove oči so šibke, grozote drugih interesov so jih prekriili. Zanašanje nase je vedno mogoče interpretirati kot nečimrnost. To je sicer žalostno in nesrečno, a tukaj ni pomoči.

Argumentirano nasprotovanje prevladujoči veri; kritiziranje heroja, velikega človeka, za katerega se na splošno verjame, da je onkraj kritike, saj velja za nezmotljivega, bo množico

prisililo, da te obsodi domišljavosti. Temu je kriva mentalna stagnacija. Kritičnost in neodvisno razmišljanje sodita med nepogrešljive kvalitete revolucionarja. Ker je Mahatamaji velik, ga nihče ne bi smel kritizirati. Ker se je dvignil nad druge, je vse, kar reče – naj bo v polju politike ali religije, ekonomije ali etike – pravilno. Ne glede na to, ali se s tem strinjaš ali ne, moraš reči: »Da, res je tako«. Takšna mentaliteta ne vodi k napredku, temveč je še preveč očitno reakcionarna.

Ker so torej naši predniki vzpostavili vero v neko najvišje bitje – vsemogočnega Boga – naj se vsakega človeka, ki bi si drznil izzvati veljavnost te vere ali samo dejstvo obstoja tega najvišjega bitja, imenuje za odpadnika in izdajalca. Če so njegovi argumenti preveč tehtni, da bi se jih lahko zavrnilo s protiargumenti, duh pa premočan, da bi se preplašil groženj z nesrečo, ki da ga lahko doleti zaradi jeze Vsemogočnega, naj se takšnega človeka razglasi za domišljavega, njegov duh pa za nečimrni. Čemu torej izgubljeni čas s to jalovo diskusijo? Zakaj sploh dokazovati vse skupaj? Zato, ker je to vprašanje v javnosti prvič obravnavano skozi stvarna dejstva. Zato ta dolga diskusija.

Glede na prvo vprašanje sem najbrž pojasnil, da me do ateizma ni privedla nečimrnost. O prepričljivosti ali neprepričljivosti mojih argumentov bodo presodili moji bralci, ne jaz. Vem, da bi mi v trenutnih okoliščinah vera v Boga olajšala življenje in breme naredila lažje. Moja nevera Vanj vse okoliščine naredi bolj trpke in položaj lahko dobi preveč ostre poteze. Kanček misticizma bi ga lahko naredil poetičnega. Toda jaz se hočem z usodo soočiti brez pomoči sleherne omame. Sem realist. Svoj instinkt sem poizkušal premagati s pomočjo razuma. Pri tem nisem bil vedno uspešen. A človekova dolžnost je poizkušati in si prizadevati, uspeh pa je odvisen od priložnosti in od okolja.

Če torej ni nečimrnost vzrok mojemu dvomu o stari in še vedno prevladujoči veri v obstoj Boga, potem mora obstajati neki drugi. Da, vzrok obstaja in o njem bom pisal zdaj. Mislim, da skuša vsak razmišljujoči človek vedno razumsko razložiti svoje okolje. Ob odsotnosti neposrednih dokazov pomembno mesto zasede filozofija. Omenil sem že, da je imel neki revolucionarni prijatelj navado reči, da je filozofija rezultat šibkosti človeka. Ko so imeli naši predniki dovolj prostega časa, so poskusili rešiti skrivnosti tega sveta, njegovo preteklost, sedanost in prihodnost, njegove zakaje in zatoje. Ker niso imeli na voljo neposrednih dokazov, je problem skušal vsak rešiti na svoj način. Od tod izvirajo velike razlike že v samih zasnovah različnih religij, ki včasih privzamejo zelo antagonistične in konfliktno oblike. Ne samo, da se orientalska in okcidentalna filozofija razlikujeta, razlike obstajajo tudi med posameznimi miselnimi šolami znotraj vsake hemisfere. Med orientalskimi religijami muslimanska vera niti slučajno ni združljiva s hindujsko. V sami Indiji sta budizem in džainizem včasih precej ločena od bramanizma, znotraj katerega spet obstajata konfliktni veri, kot recimo *arya samaj* in *sanatan dharma*. Spet drugi neodvisni mislec preteklih časov je Charwak. Ta je izzval avtoriteto Boga v starih časih. V svojih osnovah se vse te religije med sabo razlikujejo, vse pa zase trdijo, da imajo prav. Tu izvira naša nesreča. Namesto, da bi poizkuse ter izraze starih modrecev in mislecev uporabili kot osnovo za naš prihodnji boj zoper ignoranco, torej za razrešitev tega skrivnostnega problema, mi – otopeli, kot smo dokazali, da smo – protestiramo z nepopustljivo in neomajno vero v njihove posamične različice. Kot takšni smo krivi za stagniranje človeštva.

Vsak napredni človek mora kritizirati, izzvati staro vero in dvomiti o njej v vseh njenih točkah. Točko za točko mora premisliti vsak kotiček in kot prevladujoče vere. Če nekdo neko teorijo ali filozofijo sprejme po precejšnjem razmisleku, potem je njegova vera dobrodošla. Njegovo razmišljanje je lahko zmotno, napačno, zavajajoče in včasih varljivo. Toda mogoče

ga je popraviti, saj njegovo življenje vodi razum. Slepa in gola vera pa je nevarna: poneumlja možgane in človeka spremeni v reakcionarja.

Človek, ki zase trdi, da je realist, se mora spopasti s celoto stare vere. Če silnega napada razuma ne prenese, propade. Zanj je tedaj prvo, da razbije celoto in naredi prostor za vzpon nove filozofije. To je negativna stran. Pozneje začne s pozitivnim delom, v katerem je včasih lahko nekaj materiala stare filozofije uporabljenega za potrebe rekonstrukcije. Kar zadeva mene, moram na samem začetku priznati, da mi te točke ni uspelo dovolj preštudirati. Močno željo po študiju orientalske filozofije sem sicer imel, a nisem dobil možnosti ali priložnosti, da bi to tudi storil. Toda dokler diskutiramo o negativnem študiju, sem prepričan do te mere, da dvomim o utemeljenosti stare vere. Kar zadeva neobstoja najvišjega bitja, ki ima zavest ter vodi in usmerja gibanje narave, je moje stališče jasno. Mi verjamemo v naravo in da celotno napredno gibanje teži k dominaciji človeka nad naravo v njegovo korist. Zadaj ni nobene druge zavestne moči, ki bi usmerjala kar koli. To je naša filozofija.

Kar zadeva negativno plat, imamo za »vernike« nekaj vprašanj.

Če, kot verjamete vi, obstaja vsemogočni, vseprisotni, vsevedni in vsemočni Bog, ki je ustvaril zemljo ali svet, prosim, povejte mi, zakaj je to naredil? Ta svet stiske in bede, resnično in večno kombinacijo neštetihi tragedij: niti ena duša ni popolnoma zadovoljna.

Moli in ne reci, da je to Njegov Zakon: če ga kateri koli zakon omejuje, potem ni vsemočen. Še en suženj je, kot smo mi vsi. Ne recite, prosim, da zavoljo svojega užitka. Neron je požgal en sam Rim. Ubil je zelo omejeno število ljudi. Ustvaril je zelo majhno število tragedij, vse za svoj popoln užitek. In kakšno je njegovo mesto v Zgodovini? S kakšnim imenom ga omenjajo zgodovinarji? Nanj letijo vsi sovražni pridevki. Knjižne strani so polne žaljivega zlivanja žolča, Neron pa je obsojan kot tiran, brezsrčnež in pokvarjenec.

Džingiskan je žrtvoval tisoče življenj, da bi v tem našel užitek, in sovražimo že samo njegovo ime. Kaj torej porečete v opravičilo vašemu vsemogočnemu, večnemu Neronu, ki je povzročil in še vedno vsak dan, vsako uro, vsako minuto povzroča neštete tragedije? Kako mislite podpreti njegova hudodelstva, ki vsak trenutek presegajo Džingiskanova? Zakaj je ustvaril ta svet – resnični pekeli, prostor stalnega in bridkega nemira? Zakaj je Vsemogočni ustvaril človeka, ko pa je imel moč, da tega ne bi storil? Kakšno je opravičilo za vse to? Pravite, da zato, da bi po nedolžnem trpeči kasneje prejeli nagrade, grešniki pa kazen? No, no: kako daleč ste pripravljeni iti pri opravičevanju človeka, ki vašemu telesu zadane rane zato, da bi jih kasneje zelo milo in blago obvezal? Kako opravičljivo je bilo za podpornike in organizatorje gladiatorstva, da so moške metali pred napol sestradane besne leve zato, da so kasneje za tiste, ki jim je uspelo pobegniti smrti od divjih zveri in so preživeli, skrbeli in jih dobro oskrbovali? Zato vprašam: »Čemu je najvišje zavestno bitje ustvarilo ta svet in človeka v njem? Zavoljo užitka? Kje je torej razlika med njim in Neronom?«

Muslimani in kristjani: hindujska filozofija se bo še vedno skušala izvleči s ponujanjem drugih argumentov. Sprašujem, kakšen je vaš odgovor na zgoraj zastavljeno vprašanje? Ne verjamete v prejšnja življenja. V nasprotju s hindujci ne morete graditi na argumentu predhodnih hudodelstev navidez po nedolžnem trpečih ljudi? Sprašujem vas, zakaj je vsemočni delal šest dni, da bi ustvaril svet z besedo, in vsak dan rekel, da je vse v redu. Pokličite ga danes. Pokažite mu preteklo zgodovino. Naj preštudira sedanjo situacijo. Bomo videli, če si bo potem še drznil reči: »Vse je v redu.«

Naj vidi jetniške celice, zavetišča stradajočih, ki požirajo milijone in milijone človeških bitij v ubožoanih barakarskih naseljih, izkoriščane delavce, ki potrpežljivo ali – bolje rečeno

– otopelo opazujejo, kako njihovo kri srkajo kapitalistični vampirji; naj vidi tratenje človeške energije, ki bi tudi človeka z najmanjšim drobcem zdrave pameti pripravilo do tega, da bi se začel tresti od groze, in se izraža v težnji, da se presežek produkcije vrže v oceane, namesto da bi se ga razdelilo med potrebne producente; naj iz vseh teh krajev pogleda v palače kraljev, ki so zgrajene na temeljih iz človeških kosti... Naj vse to vidi in potem reče: »Vse je v redu.«

Zakaj in s kakšnim razlogom? To je moje vprašanje. Tiho ste.

Dobro torej, nadaljujem. Hindujci torej pravite, da so vsi, ki danes trpijo, v prejšnjih življenjih grešili. Dobro. Pravite, da so bili sedanji zatiralci v svojih prejšnjih življenjih sveti ljudje, zato zdaj uživajo moč. Priznam, vaši predniki so bili zelo bistroumni, saj so poskusili najti teorije, ki bi bile dovolj močne, da bi zatrle vse napore razuma in dvoma. A dajmo analizirati, kako daleč v resnici ta argument zdrži.

Stališče najbolj slavnih juristov je, da kazen lahko upravičijo zgolj trije ali štirje cilji, ki se jih z njo želi doseči, poleg tega pa mora biti kaznovan izključno storilec. Ti cilji so maščevanje (retribucija), prevzgoja in odvrčanje. Danes vsi napredni misleci retributivno teorijo zavračajo. Tudi teorija odvrčanja doživlja podobno usodo. Edino reformativna teorija je bistvena in nepogrešljiva za človeški napredek. Njen cilj je, da prestopnika družbi vrne kot čim bolj kompetentnega in miroljubnega državljana. A kakšna je narava kazni, ki jo nalaga Bog, tudi če predpostavimo, da so ljudje res prestopniki. Pravite, da jih pošlje, da se rodijo kot krave, mački, drevesa, trava ali zveri. Seštejete, da so te kazni vredne 84 lakhov. Sprašujem vas, kakšen je reformativni učinek na človeka? Koliko ljudi ste srečali, ki pravijo, da so bili v prejšnjem življenju osli, ker so grešili? Nobenega. Ne citirajte vaših puran. Ukvarjati se z vašimi mitologijami ne sodi v moje področje dela. Še več, ali veste, da je največji greh na tem svetu biti reven? Revščina je greh, je kazen.

Sprašujem vas, kako zelo bi spoštovali kriminologa, jurista ali zakonodajalca, ki bi predlagal takšne kaznovalne ukrepe, s katerimi bi človeka neizogibno silili v še več hudodelstev? Ali vaš Bog ni pomislil na to, ali pa se je tudi on tega moral naučiti iz izkušnje, a za ceno neizrekljivega trpljenja celotnega človeštva? Kaj mislite, kakšna bo usoda človeka, ki je bil rojen v revno in nepismeno družino, recimo usnarja (dalita; *chamar*) ali pometača. Reven je, torej ne more študirati. Osvražen je in preostali ljudje se ga izogibajo, ker se imajo za superiorne, saj so se rodili v višji kasti. Njegova nevednost, revščina in način, po katerem z njim ravna, bodo otrdili njegovo srce napram družbi. Recimo, da se pregreši, kdo bo nosil posledice? Bog, on ali družbe učenjakov? Kako pa je s kaznovanjem tistih ljudi, ki so jih naduti in egoistični brahmani namerno pustili nevedne? Kazen so morali plačati s tem, da so prenašali družbeno ureditev, po kateri so vodeni (ne vodijo), ker so slišali nekaj stavkov vaših Svetih knjig vednosti – Ved. Če so zagrešili kak prekršek, kdo je odgovoren zanje in kdo naj nosi glavno odgovornost? Moji dragi prijatelji: te teorije so invencija privilegirancev: pomagajo opravičevati uzurpirano oblast, bogastvo in superiornost. Mislim, da je bil Upton Sinclair tisti, ki je na nekem mestu zapisal, da je človeka treba samo spremeniti v vernika v nesmrtnost, pa ga je mogoče nato oropati vsega njegovega bogastva in posesti. Pri tem vam bo celo rade volje pomagal. Koalicija med religijskimi pridigarji in posestniki oblasti je prinesla ječe, vislice, bič in tovrstne teorije.

Sprašujem vas, čemu vaš vsemočni Bog ne ustavi vsakega človeka, ko greši ali dela prekršek? To bi zlahka storil. Zakaj ni ubil gospodarjev vojne ali zatrl njihove vojne strasti, da bi se tako izognil katastrofi, v katero je bilo človeštvo pahnjeno v prvi svetovni vojni? Zakaj v glavah britanskega ljudstva ne ustvari določenih stališč, da bi osvobodil Indijo? Zakaj ne vbizrga altruističnega entuziazma v srca vseh kapitalistov, da se odrečejo pravici do osebne posesti produkcijskih sredstev in tako osvobodijo celotno delavsko skupnost – ne, celotno človeško družbo od spon

kapitalizma. Vi se hočete razumsko dokopati do izvedljivosti socialistične teorije, jaz nalogo njene uveljavitve prepustim vašemu vsemogočnemu.

Ljudje prepoznajo vrednosti socializma, kar zadeva splošno blagostanje. Nasprotujejo mu zaradi njegove domnevne nepraktičnosti. Naj Vsemogočni posreduje in uredi vse tako, kot je prav. Ne zdaj okolišiti z argumenti, saj ne zdržijo. Naj vam razložim: britanska vladavina je tu, ne zato, ker bi Bog tako želel, temveč zato, ker imajo Britanci moč, mi pa se jim ne upamo zoperstaviti. Podrejene nas držijo ne zaradi pomoči Boga, temveč s pomočjo revolverjev in pušk, bomb in nabojev, policije in vojske ter naše apatije ob soočenju z njihovim uspešnim izvajanjem najbolj obžalovanja vrednega greha proti družbi – nezaslišano izkoriščanje enega naroda s strani drugega. Kje je Bog? Kaj počne? Ali uživa v vseh teh stiskah človeške rase? Še en Neron, še en Džingikan: dol z njim.

Morda me želite vprašati, kako si razlagam izvor sveta in izvor človeka? Dobro, povedal vam bom. Nekoliko je zadevo skušal osvetliti Charles Darwin. Berite ga. V roke vzemite *Zdrav razum* Soham Swamija. Do neke mere bo odgovoril na vaše vprašanje. To je naravni pojav. To Zemlja je proizvedla naključna mešanica različnih snovi v obliki meglice. Kdaj? Posvetujte se z zgodovino. Isti proces je proizvedel živali in na dolgi rok človeka. Berite Darwinovo delo *O izvoru vrst*. Vsak nadaljni napredek je nastal z avoljo stalnega človekovega konflikta z naravo in njegovih naporov, da jo preseže. To je najkrajša možna razlaga tega pojava.

Vaš naslednji argument bi bilo lahko vprašanje, zakaj se otrok rodi slep ali hrom, če ne zaradi dejanj, ki jih je storil v prejšnjem življenju? Biologi so to težavo razložili kot povsem biološki pojav. Oni pravijo, da je celotno breme na ramenih staršev, ki se lahko zavedajo, ali pa tudi ne, svojih dejanj, ki so privedla do pohabe otroka še pred njegovim rojstvom.

Seveda lahko vprašate tudi nekaj drugega, čeprav v bistvu precej otročjega. Kako to, da so ljudje začeli verjeti v Boga, če pa ta ne obstaja? Moj odgovor je jasen in kratek. Tako, kot so začeli verjeti v prikazni in zlobne duhove; edina razlika je, da je vera v Boga skoraj univerzalna in filozofija dobro razvita. V nasprotju z nekaterimi radikali njegovega izvora ne bi pripisal premetenosti izkoriščevalcev, ki so želeli ljudstvo držati pod svojim jarmom tako, da so pridigali o obstoju najvišjega bitja in se nato sklicevali na njegovo avtoriteto za odobritev njihovih privilegiranih pozicij. Strinjam pa se z njimi o bistveni točki, da so vse vere, religije, kulti in podobne institucije postale gole podpornice tiranskih in izkoriščevalskih institucij, mož in razredov. Prav vsaka religija pravi, da je upor zoper kralja vedno greh.

Kar zadeva izvor Boga, mislim, da je bil ta priveden v imaginarni obstoj, ko so bile spoznane omejitve človeka, njegove slabosti in hibe. Bog je bil ustvarjen, da bi človeka opogumil, da se pogumno spoprime z vsemi težavnimi okoliščinami, da se po moško spopade z nevarnostmi ter da zadrži in brzda izbruhe blaginje in obilja. Bog je bil skupaj s svojimi osebnimi zakoni in starševsko velikodušnostjo zamišljen in naslikan do najmanjših nadržbnosti. Služil naj bi kot zadrževalni dejavnik, ko so bili predmet razprave njegov bes in osebni zakoni, tako da človek ne bi postal nevarnost za družbo. Služil naj bi kot oče, mati, sestra in brat, prijatelj in pomočnik, ko se je razlagalo njegove starševske kvalifikacije. Ko bi se človek znašel v veliki stiski, ker so ga izdali in zapustili vsi prijatelji, bi tako še vedno lahko našel tolažbo v ideji, da je neki še bolj zvest prijatelj še vedno tam, da mu pomaga, da ga podpira in da je On vsemogočen in lahko naredi prav vse. Za družbo v primitivni dobi je bilo to res uporabno.

Ideja Boga koristi človeku v stiski.

Družba se mora proti temu verovanju boriti tako, kot se je borila proti čaščenju idolov in ozkemu pojmovanju religije. Ko se zdaj podobno človek skuša postaviti na lastne noge in

postati realist, mora vero pustiti ob strani in se po moško spoprijeti z vsemi stiskami, težavami, v katere ga lahko potisnejo okoliščine. Zdaj sem ravno v tem položaju. Prijatelji moji, tu ne gre za mojo nečimrnost. Moj način razmišljanja me je naredil za ateista. Ne vem, ali v mojem primeru vera v Boga in opravljanje dnevnih molitev, kar razumem kot najbolj sebično in izprijeno dejanje človeka, ali te molitve lahko pomagajo, ali pa bi moj primer še poslabšale. Bral sem o ateistih, ki so se vseh težav lotili precej hrabro, zato poskušam stati kot mož, z dvignjeno glavo do zadnjega; tudi na vislicah.

Poglejmo, kako nadaljujem: neki prijatelj me je prosil, naj molim. Ko sem ga obvestil o svojem ateizmu, je rekel, »v svojih zadnjih dneh boš začel verovati«. Rekel sem mu, ne gospod, to se ne bo zgodilo. Če bi se to zgodilo, bi to razumel kot lastno degradacijo in demoralizacijo. Ne bom molil iz sebičnih motivov. Bralci in prijatelji, »ali je to nečimrnost«? Če je odgovor da, potem stojim zanjo.

Prevedel Andrej Pavličič